

Załącznik nr 1
do Zarządzenia nr 47 z dnia 31.05.2019 r.
Dyrektora Zespołu Szkół Budowlanych
im. Generała Stanisława Maczka
w Bielsku Białej

PROCEDURY BEZPIECZEŃSTWA

w Zespole Szkół Budowlanych
im. Generała Stanisława Maczka
w Bielsku-Białej

Opracowano na podstawie:

Bezpieczna szkoła. Procedury reagowania w przypadku wystąpienia wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń fizycznych w szkole – zbiór rekomendacji i wytycznych dla dyrektorów szkół Departamentu Wychowania i Kształcenia Integracyjnego Ministerstwa Edukacji Narodowej. Warszawa 2017

Spis treści

PODSTAWA PRAWNA	4
Część 1. Zagrożenia wewnętrzne.....	4
AGRESYWNE ZACHOWANIA UCZNIĄ W SZKOLE	4
I. Agresja fizyczna.....	4
II. Agresja słowna.....	5
ZNALEZIENIE W SZKOLE SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH LUB ROZPOZNANIE STANU ODURZENIA UCZNIĄ	5
I. Znalezienie podejrzonej substancji psychoaktywnej (np. alkohol, narkotyki, dopalacze,...).....	5
II. Podejrzenie ucznia o posiadanie substancji psychoaktywnej (np. alkohol, narkotyki, dopalacze,...).....	5
III. Rozpoznanie stanu odurzenia ucznia substancją psychoaktywną (np. alkoholem, narkotykami, dopalaczami,...).....	6
KRADZIEŻ LUB WYMUSZENIE PIENIĘDZY/PRZEDMIOTÓW WARTOŚCIOWYCH	7
OTRZYMANIE PRZEZ UCZNIĄ PRAWOMOCNEGO WYROKU UKOŃCZENIA POSTĘPOWANIA KARNEGO	7
WYSTĄPIENIE PRZYPADKU PEDOFILII W SZKOLE.....	8
ROZPOWSZECHNIANIE PORNOGRAFII W SZKOLE / INTERNECIE PRZEZ UCZNIĄ.....	8
PROSTYTUCJA W SZKOLE LUB WŚRÓD UCZNIÓW LUB INNE ZACHOWANIA ŚWIADCZĄCE O DEMORALIZACJI.....	9
NIEPOKOJĄCE ZACHOWANIA SEKSUALNE UCZNIÓW W SZKOLE	10
POPEŁNIENIE PRZEZ UCZNIĄ CZYNU KARALNEGO	11
UCZNEŃ BĘDĄCY OFIARĄ CZYNU KARALNEGO	12
Część 2. Działania Policji na terenie szkoły	13
LEGITYMOWANIE.....	13
PRZESZUKANIE	13
PRZESŁUCHANIE UCZNIĄ.....	13
ZATRZYMANIE UCZNIĄ	13
Część 3. Zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego	15
DOSTĘP DO TREŚCI SZKODLIWYCH, NIEPOŻĄDANYCH, NIELEGALNYCH	15
CYBERPRZEMOC	16

NARUSZENIA PRYWATNOŚCI DOTYCZĄCE NIEODPOWIEDNIEGO BĄDŹ NIEZGODNEGO Z PRAWEM WYKORZYSTANIA DANYCH OSOBOWYCH LUB WIZERUNKU UCZNIA I PRACOWNIKA SZKOŁY.....	19
ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA UCZNIÓW W ZWIĄZKU Z NADMIERNYM KORZYSTANIEM Z INTERNETU.....	21
NAWIĄZYWANIE NIEBEZPIECZNYCH KONTAKTÓW W INTERNECIE - UWODZENIE, ZAGROŻENIE PEDOFILIA.....	22
SEKSTING, PROWOKACYJNE ZACHOWANIA I AKTYWNOŚĆ SEKSUALNA JAKO ŹRÓDŁO DOCHODU OSÓB NIELETNICH.....	23
BEZKRYTYCZNA WIARA W TREŚCI ZAMIESZCZONE W INTERNECIE, NIEUMIEJĘTNOŚĆ ODRÓŻNIENIA TREŚCI PRAWDZIWYCH OD NIEPRAWDZIWYCH, SZKODLIWOŚĆ REKLAM... 25	
ŁAMANIE PRAWA AUTORSKIEGO.....	26
ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA TECHNICZNEGO SIECI, KOMPUTERÓW I ZASOBÓW ONLINE	28
Część 4. Zagrożenia zewnętrzne	29
EWAKUACJA W TRAKCIE LEKCJI / PRZERWY.....	29
WTARGNIĘCIE NAPASTNIKA (TERRORYSTY) DO SZKOŁY.....	30
I. Wtargnięcie napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią, który strzela do osób znajdujących się na korytarzu i/lub w salach lekcyjnych, tzw. aktywny strzelec.....	30
II. Bezpośredni kontakt z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą....	30
III. Działania antyterrorystyczne podjęte przez Policję	31
PODŁOŻENIE ŁADUNKU WYBUCHOWEGO	32
I. Otrzymanie informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego.....	32
II. Stwierdzenie podejrzanego pakunku.....	32
I. Szkoła otrzymuje informację o możliwym skażeniu substancją chemiczną/biologiczną - np. telefon o zamiarze ataku.....	33
II. Szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte natychmiast lub szybko po jego pojawieniu się.....	33
III. Szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte późno, np. gdy pojawiły się objawy reakcji na substancję lub/i ogniska zachorowań.....	34

PODSTAWA PRAWNA

art. 68 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, Dz. U. z 2018 r. poz. 996, z późn. zm.

Część 1. Zagrożenia wewnętrzne

AGRESYWNE ZACHOWANIA UCZNIĄ W SZKOLE

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie:

Procedura postępowania jest uruchamiana przez każdą osobę, która zauważyła przedmiotowe zachowanie lub której je zgłoszono. O stopniu zaawansowania procedury i podejmowanych w niej krokach decyduje:

- 1) dyrektor lub wicedyrektor szkoły,
- 2) w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.

I. Agresja fizyczna

1. Przerywać agresję fizyczną.
2. W sposób stanowczy i zdecydowany przekazać uczestnikom agresji, że nie wyraża się zgody na agresję (należy mówić dobitnie, głośno, stanowczo, używać krótkich komunikatów).
3. Zadbać o uniemożliwienie dalszego kontaktu między uczniami.
4. Udzielić pierwszej pomocy przedmedycznej, bądź zapewnić jej udzielenie poprzez wezwanie karetki pogotowia ratunkowego, nawet bez uzyskania zgody rodziców (opiekunów prawnych), w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń.
5. Powiadomić pielęgniarkę szkolną, pedagoga/psychologa i dyrektora szkoły oraz wychowawcę i rodziców (opiekunów prawnych) agresora i ofiary.
6. Opiekę nad uczniem podczas udzielania pomocy medycznej (ale bez możliwości udzielenia zgody na operację) sprawuje osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły.
7. Decyzję o dalszym leczeniu poszkodowanego podejmują rodzice (opiekunowie prawni) lub pełnoletni uczeń.
8. Wychowawca klasy i/lub pedagog/psycholog szkolny przeprowadzają rozmowy z rodzicami (opiekunami prawnymi) obydwu stron oraz ze sprawcą i ofiarą, wyjaśniając okoliczności zdarzenia. Rozmowę z ofiarą i agresorem należy przeprowadzić osobno. W rozmowie ustala się ze sprawcą formę zadośćuczynienia. Z rozmów sporządzana jest notatka.
9. Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić pomocy terapeutycznej ofierze przemocy.
10. Wychowawca klasy i/lub pedagog/psycholog szkolny przeprowadza rozmowę ze świadkami przemocy (wyjaśnia pojęcie agresji, przypomina normy i zasady reagowania na przemoc, ustala działania w podobnych przypadkach).
11. Wobec ucznia przejawiającego zachowania agresywne stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie szkoły.

II. Agresja słowna

1. Przerywać agresję słowną.
2. Powiadomić wychowawcę klasy i/lub dyrektora, pedagoga/psychologa.
3. Wychowawca (pedagog/ psycholog szkolny) przeprowadza rozmowę z uczniami mającą na celu wyjaśnienie okoliczności zdarzenia. Rozmowę z ofiarą i agresorem należy przeprowadzić osobno; ustala ze sprawcą formę zadośćuczynienia.
4. O zaistniałym zdarzeniu wychowawca informuje rodziców/opiekunów prawnych uczestników zdarzenia.
5. Wobec ucznia przejawiającego zachowania agresywne stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie szkoły.

W poważnych przypadkach np. uzyskania informacji o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa ściganego na wniosek poszkodowanego, w sytuacji wszczynania kolejnych ataków przez agresora z widocznymi skutkami pobicia szkoła kieruje sprawę na Policję.

ZNALEZIENIE W SZKOLE SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH¹ LUB ROZPOZNANIE STANU ODURZENIA UCZNIĄ

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie:

- 1) dyrektor lub wicedyrektor szkoły,
- 2) w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.

I. Znalezienie podejrzanej substancji psychoaktywnej (np. alkohol, narkotyki, dopalacze,...)

1. Zachować szczególne środki ostrożności.
2. Zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej uczniów oraz ewentualnym jej zniszczeniem.
3. Powiadomić dyrektora szkoły, który powiadamia Policję.
4. Ustalić (jeżeli to możliwe) do kogo należy znaleziona substancja.
5. Przekazać Policji zabezpieczoną substancję oraz informację o zaistniałej sytuacji.

II. Podejrzenie ucznia o posiadanie substancji psychoaktywnej (np. alkohol, narkotyki, dopalacze,...)

1. Odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie.
2. Powiadomić dyrektora szkoły.
3. Powiadomić pedagoga/psychologa szkolnego.
4. Zażądać od ucznia w obecności innej osoby:

¹ Zgodnie z przepisami „Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii”, w Polsce karalne jest:

1. posiadanie każdej ilości środków odurzających lub substancji psychotropowych,
2. wprowadzanie do obrotu środków odurzających,
3. udzielanie innej osobie, ułatwianie lub umożliwianie ich użycia oraz nakłanianie do użycia,
4. wytwarzanie i przetwarzanie środków odurzających.

- (1) przekazania posiadanej substancji,
- (2) pokazania zawartości plecaka/teczki oraz zawartości kieszeni.
5. Próbować ustalić w jaki sposób i od kogo uczeń nabył substancję.
6. Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie to po odpowiednim zabezpieczeniu, bezzwłocznie przekazać ją Policji.

Pracownik szkoły nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki/plecaka ucznia. Może to zrobić tylko Policja.

7. W przypadku, gdy uczeń, mimo wezwania, odmawia przekazania nauczycielowi substancji i pokazania zawartości plecaka/teczki, dyrektor wzywa Policję, która przeszukuje odzież i przedmioty należące do ucznia oraz zabezpiecza znalezioną substancję i zabiera ją do ekspertyzy.
8. Sporządzić możliwie dokładną notatkę z poczynionych ustaleń.
9. Powiadomić rodziców/prawnych opiekunów ucznia.
10. Poinformować rodziców/prawnych opiekunów o obowiązujących w szkole procedurach.
11. Przeprowadzić z uczniem w obecności rodziców/opiekunów prawnych rozmowę o złamaniu obowiązującego prawa szkolnego.

III. Rozpoznanie stanu odurzenia ucznia substancją psychoaktywną (np. alkoholem, narkotykami, dopalaczami,...)

1. Odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie.
2. W razie stwierdzenia zagrożenia zdrowia/życia wezwać karetkę pogotowia ratunkowego.
3. Przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga/psychologa szkolnego; ucznia nie można pozostawić samego.
4. Powiadomić dyrektora szkoły, wychowawcę klasy ucznia.
5. Wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia.
6. Przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami oraz z uczniem.
7. Zobowiązać rodziców/prawnych opiekunów do pomocy dziecku w odstąpieniu odurzania się (pełnoletniego ucznia do zaprzestania odurzania się), wskazać działania, instytucje mogące służyć pomocą w zaistniałej sytuacji.

Dyrektor szkoły ani żadna inna osoba nie może poddać ucznia badaniom na obecność substancji psychoaktywnych w organizmie bez uzyskania zgody rodziców/prawnych opiekunów lub pełnoletniego ucznia. Jeżeli nie wyrażą oni zgody na przeprowadzenie takiego badania, dyrektor szkoły może wezwać Policję i przekazać uzyskane informacje.

W przypadku odmowy współpracy przez rodziców ucznia niepełnoletniego szkoła pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji Sąd Rodzinny lub Policję.

KRADZIEŻ LUB WYMUSZENIE PIENIĘDZY/PRZEDMIOTÓW WARTOŚCIOWYCH

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie:

- 1) dyrektor lub wicedyrektor szkoły,
- 2) w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.

1. O wykryciu kradzieży bezzwłocznie powiadomić dyrektora szkoły, który powiadamia Policję.
2. Przekazać sprawcę czynu (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) pod opiekę pedagoga/psychologa szkolnego lub dyrektora szkoły.
3. Zażądać, w obecności innej osoby, aby uczeń przekazał skradzioną rzecz, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni we własnej odzieży oraz przekazał inne przedmioty budzące podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną rzeczą.
4. Zabezpieczyć dowody przestępstwa tj. przedmioty pochodzące z kradzieży lub wymuszenia w celu przekazania ich Policji.

Pracownik szkoły nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki/plecaka ucznia. Może to zrobić tylko Policja.

5. Ustalić okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia (można zrobić to we współpracy z pedagogiem/psychologiem szkolnym).
6. Dyrektor szkoły wzywa rodziców (opiekunów prawnych) sprawcy i przeprowadza rozmowę z uczniem w ich obecności; sporządza notatkę z rozmowy, którą podpisują rodzice.
7. Ustala się formę zadośćuczynienia poszkodowanemu w kradzieży.

OTRZYMANIE PRZEZ UCZNIĄ PRAWOMOCNEGO WYROKU UKOŃCZENIA POSTĘPOWANIA KARNEGO

1. Po otrzymaniu zawiadomienia z Sądu o prawomocnym ukończeniu postępowania karnego wobec ucznia dyrektor szkoły niezwłocznie na posiedzeniu Rady Pedagogicznej przedstawia treść zawiadomienia.
2. Rada Pedagogiczna może podjąć decyzję o skreśleniu ucznia z listy uczniów.
3. W przypadku podjęcia przez Radę Pedagogiczną uchwały o skreśleniu dyrektor rozpoczyna procedurę skreślenia ucznia z listy uczniów.

WYSTĄPIENIE PRZYPADKU PEDOFILII W SZKOLE

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie:

- 1) dyrektor lub wicedyrektor szkoły,
- 2) w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.

1. Po stwierdzeniu zagrożenia powiadomić dyrektora oraz pedagoga/psychologa szkolnego.
2. W przypadku potwierdzenia informacji o pojawianiu się osób obcych, zaczepiających uczniów dyrektor bezzwłocznie powiadamia najbliższą placówkę Policji.
3. Dyrektor informuje pracowników szkoły o stwierdzonym zagrożeniu.
4. Wychowawcy klas i/lub pedagog/psycholog szkolny podejmują działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania potencjalnego zagrożenia oraz wskazania możliwych form przekazania informacji o osobach, które mogą stwarzać zagrożenie.
5. Dyrektor w przypadku stwierdzenia, że uczeń był molestowany bezzwłocznie zawiadamia Policję i wzywa do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia.
6. Dyrektor szkoły w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ustala działania w celu zapewnienia opieki nad molestowanym uczniem.

ROZPOWSZECHNIANIE PORNOGRAFII W SZKOLE / INTERNECIE PRZEZ UCZNIĄ

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie:

- 1) dyrektor lub wicedyrektor szkoły,
- 2) w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.

1. W przypadku uzyskania informacji o rozpowszechnianiu przez ucznia pornografii, w szkole/Internecie powiadomić bezzwłocznie dyrektora szkoły/administradora sieci o zaistniałym zdarzeniu.
2. W przypadku, gdy uczeń przekazuje informację o osobie/osobach rozpowszechniających materiały pornograficzne, zapewnić uczniowi anonimowość w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez sprawcę/sprawców zdarzenia.
3. Dyrektor szkoły przekazuje informację o stwierdzonym zagrożeniu pracownikom szkoły.
4. Dyrektor wzywa do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, który rozpowszechniał materiały pornograficzne.
5. Wychowawca klasy i/lub pedagog/psycholog szkolny podejmują działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania zagrożeń, jakie niesie za sobą upublicznianie materiałów o charakterze pornograficznym oraz możliwych konsekwencji tego typu działań.
6. Wychowawca i/lub pedagog/psycholog szkolny przeprowadzają rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami sprawcy lub pełnoletniego ucznia – sprawcy na temat zdarzenia.

PROSTYTUCJA W SZKOLE LUB WŚRÓD UCZNIÓW LUB INNE ZACHOWANIA ŚWIADCZĄCE O DEMORALIZACJI²

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie:

- 1) dyrektor lub wicedyrektor szkoły,
- 2) w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.

1. W przypadku otrzymania informacji o sytuacji, w której uczeń:
 - (1) był świadkiem czynności mogących mieć znamiona prostytucji,
 - (2) **który nie ukończył 18 lat** uprawia nierząd, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji,
 - (3) świadomie lub nie, dopuszcza się czynności, które mogłyby być uznane za prostytuowanie siępowiadomić dyrektora szkoły i wychowawcę.
2. Dyrektor lub wychowawca w sytuacji (2) i (3) wzywa do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia.
3. Wychowawca i/lub /pedagog/psycholog szkolny przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz z uczniem w ich obecności.
4. W przypadku potwierdzenia informacji, zobowiązuje się ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem.
5. Jeżeli rodzice/opiekunowie prawni ucznia odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji Sąd Rodzinny lub Policję (specjalistę ds. nieletnich).
6. Dyrektor szkoły w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ustala konieczność podjęcia działań z udziałem psychologa dziecięcego w celu zapewnienia opieki nad uczniem, który świadomie lub nie dopuszczał się czynności, które mogłyby być uznane za prostytuowanie się.
7. W sytuacji gdy szkoła wykorzystwała wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenia ucznia, spotkania z pedagogiem/psychologiem i itp.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, dyrektor szkoły powiadamia Sąd Rodzinny lub Policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.
8. **Jeżeli postępowanie świadczące o demoralizacji przejawia uczeń, który ukończył 18 lat**, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych, czy popełnienie przestępstwa, stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie szkoły.
9. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu (lub podejrzeniu) przez ucznia, **który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych** dyrektor szkoły niezwłocznie zawiadamia o tym prokuratora lub Policję.

² **Demoralizacja** - naruszenie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego, włóczęgostwo, udział w działalności grup przestępczych – art. 4 par. 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich

NIEPOKOJĄCE ZACHOWANIA SEKSUALNE UCZNIÓW W SZKOLE

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie:

- 1) dyrektor lub wicedyrektor szkoły,
- 2) w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.

1. W przypadku otrzymania informacji o niepokojących zachowaniach seksualnych uczniów w szkole powiadomić wychowawcę klasy i/lub pedagoga/psychologa szkolnego, a jeżeli jest się ich świadkiem, zażądać od ucznia zaprzestania czynności i podjąć z nim rozmowę wychowawczą.
2. W przypadku, gdy uczeń przekazuje nauczycielowi informację o niepokojących zachowaniach seksualnych, bezwzględnie zapewnić mu anonimowość w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez uczniów biorących czynny udział w tego typu zachowaniach.
3. Wychowawca i/lub pedagog/ psycholog szkolny:
 - (1) przeprowadza rozmowę z uczniem oraz informuje o zaistniałym zdarzeniu rodziców/opiekunów prawnych ucznia,
 - (2) może wezwać rodziców/opiekunów prawnych ucznia do szkoły i przeprowadzić rozmowę z uczniem w ich obecności oraz ustalić z nimi dalsze wspólne postępowanie z dzieckiem.
4. Jeżeli przeprowadzenie rozmowy z uczniem nie jest wystarczające dla zmiany jego zachowań, wychowawca, pedagog/psycholog szkolny przekazuje rodzicom informację o zachowaniu ich dziecka, zobowiązując ich jednocześnie do szczególnego nadzoru nad nim.
5. W sytuacji odmowy współpracy przez rodziców/opiekunów prawnych, braku reakcji na wezwanie do szkoły i/lub braku spodziewanych efektów przy wykazywaniu przez ucznia w zachowaniu znacznego stopnia demoralizacji (po wykorzystaniu przez szkołę dostępnych jej metody oddziaływań wychowawczych) dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji Sąd Rejonowy Wydział Rodzinny i Nieletnich lub Policję – Wydział ds. Nieletnich.
6. Gdy zachowanie ucznia może świadczyć o popełnieniu przez niego przestępstwa (np. gwałtu), dyrektor po uprzednim powiadomieniu o zajściu rodziców/opiekunów prawnych ucznia, zawiadamia najbliższą jednostkę Policji, która dalej postępuje zgodnie ze swoimi procedurami.
7. Dyrektor współdziała z pedagogiem/psychologiem szkolnym, który całe zdarzenie dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę.
8. Jeżeli postępowanie świadczące o demoralizacji przejawia **uczeń, który ukończył 18 lat**, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych, czy popełnienie przestępstwa, to podlega sankcjom określonym w statucie szkoły.
9. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez **ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych**, dyrektor szkoły niezwłocznie zawiadamia o tym prokuratora lub Policję.

POPEŁNIENIE PRZEZ UCZNIĄ CZYNU KARALNEGO³

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie:

- 1) dyrektor lub wicedyrektor szkoły,
 - 2) w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
-
1. Osoba będąca świadkiem/dostrzegła zagrożenie powiadamia dyrektora szkoły.
 2. Dyrektor ustala okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.
 3. W przypadku, gdy sprawca jest znany i przebywa na terenie szkoły, wyznaczone przez dyrektora osoby zatrzymują i przekazują go dyrektorowi szkoły lub pedagogowi/psychologowi szkolnemu pod opiekę.
 4. Dyrektor powiadamia rodziców/prawnych opiekunów ucznia o zaistniałej sytuacji.
 5. Dyrektor niezwłocznie powiadamia Policję w przypadku, gdy sprawa jest poważna (np. rozbój, uszkodzenie ciała, itp.) lub w przypadku, gdy nieletni sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość jest nieznaną.
 6. Dyrektor zabezpiecza ewentualne dowody lub przedmioty pochodzące z przestępstwa i przekazuje je Policji.

³ **Czyn karalny** – czyn zabroniony przez ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich (w stosunku do osób, które dopuściły się takiego czynu po ukończeniu lat 13, ale nie ukończyły lat 17) jako przestępstwo lub przestępstwo skarbowe albo wykroczenie określone w następujących przepisach ustawy Kodeks wykroczeń:

- art. 50a – posiadanie noża, maczety lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu w miejscu publicznym,
- art. 51 - zakłócanie porządku publicznego albo wywoływanie zgorszenia w miejscu publicznym
- art. 69 - niszczenie, uszkodzanie lub usuwanie znaków umieszczonych przez organ państwowy
- art. 74 - niszczenie, uszkodzanie lub usuwanie znaków lub urządzeń zapobiegających niebezpieczeństwu
- art. 76- rzucanie kamieniami lub innymi przedmiotami w pojazd będący w ruchu
- art. 85- samowolna zmiana znaków lub sygnałów drogowych
- art. 87 - prowadzenie pojazdu przez osobę znajdującą się w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka
- art. 119 - kradzież lub przywłaszczenie mienia o wartości do 250 zł
- art. 122 - paserstwo mienia o wartości do 250 zł
- art. 124 - niszczenie lub uszkodzanie mienia, jeśli szkoda nie przekracza 250 zł
- art. 133 - spekulacja biletami wstępu
- art. 143 - utrudnianie korzystania z urządzeń przeznaczonych do użytku publicznego

Przestępstwo – rozumie się jako czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę Kodeks karny. Jest czynem o dużej szkodliwości społecznej, który jest karalny, zwiniony oraz bezprawny. Przestępstwo może mieć charakter zbrodni lub występku. Zbrodnia jest karana pozbawieniem wolności na minimum 3 lata, natomiast za występki grozi kara grzywny o wartości wyższej niż 30 stawek dziennych bądź kara ograniczenia lub pozbawienia wolności na co najmniej 1 miesiąc.

Wykroczenie – jest czynem społecznie szkodliwym, zabronionym i regulowanym w ustawie Kodeks wykroczeń. Karą za popełnienia wykroczenia jest nagana, grzywna w wysokości od 20 do 5.000 zł, ograniczenie wolności na okres 1 miesiąca bądź areszt od 5 do 30 dni. Sąd może również nałożyć na winnego popełnienia wykroczenia obowiązek naprawy szkody (w całości lub w części) bądź przeproszenia osoby poszkodowanej.

UCZNEŃ BĘDĄCY OFIARĄ CZYNU KARALNEGO

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie:

- 1) dyrektor lub wicedyrektor szkoły.
- 2) w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
 1. W przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń udzielić pierwszej pomocy przedmedycznej, bądź zapewnić jej udzielenie poprzez wezwanie lekarza.
 2. Niezwłocznie powiadomić dyrektora szkoły i rodziców/opiekunów prawnych ucznia.
 3. Dyrektor niezwłocznie wzywa Policję, szczególnie w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.
 4. W dalszej kolejności zapewnić ofierze wsparcie psychologiczne.

Część 2. Działania Policji na terenie szkoły

LEGITYMOWANIE

Na terenie szkoły każdy uczeń może zostać wylegitymowany przez Policję. Legitymowanie ma na celu przede wszystkim :

1. identyfikację osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia,
2. ustalenie świadków zdarzenia powodującego naruszenie bezpieczeństwa lub porządku publicznego,
3. wykonanie polecenia wydanego przez sąd, prokuratora, organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego,
4. identyfikację osób wskazanych przez pokrzywdzonych jako sprawców przestępstw lub wykroczeń,
5. poszukiwania osób zaginionych lub ukrywających się przed organami ścigania i wymiarem sprawiedliwości

PRZESZUKANIE

Na terenie szkoły można dokonać przeszukania w celu:

1. Znalezienia rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu w postępowaniu karnym.
2. Wykrycia lub zatrzymania oraz przymusowego doprowadzenia osoby podejrzanej.

PRZESŁUCHANIE UCZNIĄ

1. Jeżeli uczeń nie ma ukończonych 17 lat a jest podejrzany o popełnienie czynu karalnego przesłuchanie powinno odbywać się w obecności rodziców lub nauczycieli.
2. W charakterze świadka można przesłuchać każdego małoletniego, bez względu na wiek i w takiej czynności nie jest konieczny udział rodziców.

ZATRZYMANIE UCZNIĄ

Aby nastąpiło zatrzymanie ucznia przez Policję musi zaistnieć jedna z wymienionych niżej przesłanek:

1. Istnieje uzasadnione przypuszczenie, że uczeń popełnił przestępstwo, przeciwko uczniowi toczy się postępowanie karne, a sąd lub prokurator zarządził jego przymusowe doprowadzenie.
2. Uczeń jest świadkiem w procesie karnym a organ prowadzący postępowanie (Policja, prokurator, sąd) zarządził jego przymusowe doprowadzenie.
3. Zachodzi potrzeba umieszczenia dziecka w Policyjnej Izbie Dziecka.
4. Uczeń stwarza w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego a także dla mienia.
5. Uczeń w stanie nietrzeźwości swoim zachowaniem daje powód do zagrożenia lub znajduje się w okolicznościach zagrażających jego życiu lub zdrowiu innych osób.

W przypadku gdy Policja dokonuje zatrzymania nieletniego sprawcy czynu karalnego przebywającego na zajęciach w szkole:

1. Funkcjonariusz Policji przedstawia dyrektorowi powód przybycia i okazuje legitymację służbową.
2. Dyrektor ma prawo zapisać dane osobowe policjanta oraz numer jego legitymacji służbowej, w celu sporządzenia własnej dokumentacji.
3. Policjant informuje dyrektora o przyczynie zatrzymania ucznia.
4. Pedagog/psycholog szkolny lub inna osoba wyznaczona przez dyrektora sprowadza nieletniego do gabinetu dyrektora, gdzie policjant informuje ucznia o przyczynach przybycia i czynnościach, jakie zostaną wykonane w związku ze sprawą, np. przesłuchanie, okazanie itp.

Każda dotycząca uczniów wizyta policjantów w szkole powinna być wcześniej zasygnalizowana dyrektorowi lub uzgodniona z innym pracownikiem szkoły.

Część 3. Zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego

DOSTĘP DO TREŚCI SZKODLIWYCH, NIEPOŻĄDANYCH, NIELEGALNYCH

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą – zagrożenie łatwym dostępem do treści szkodliwych, niedozwolonych, nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia:

- 1) pornografia,
- 2) treści obrazujące przemoc i promujące działania szkodliwe dla zdrowia i życia dzieci,
- 3) popularyzujące ideologię faszystowską i działalność niezgodną z prawem,
- 4) nawoływanie do samookaleczeń i samobójstw, korzystania z narkotyków,
- 5) niebezpieczeństwo werbunku dzieci i młodzieży do organizacji nielegalnych i terrorystycznych

Zgłaszanie nielegalnych treści:

dyzurnet@dyzurnet.pl

tel. 801 615 005

Policja 997

Reakcja szkoły w przypadku pozyskania wiedzy o wystąpieniu zagrożenia będzie zależna od tego, czy:

(1) treści te można bezpośrednio powiązać z uczniami danej szkoły, czy też

(2) treści nielegalne lub szkodliwe nie mają związku z uczniami danej szkoły, lecz wymagają kontaktu szkoły z odpowiednimi służbami.

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

1. W pierwszej kolejności zabezpieczyć dowody w formie elektronicznej (pliki z treściami niedozwolonymi, zapisy rozmów w komunikatorach, e-maile, zrzuty ekranu), znalezione w Internecie lub w komputerze dziecka.
2. Zabezpieczenie dowodów jest zadaniem rodziców lub opiekunów prawnych dziecka, w czynnościach tych może wspomagać ich przedstawiciel szkoły posiadający odpowiednie kompetencje techniczne.
3. W przypadku sytuacji (1) rozwiązanie leży po stronie szkoły, zaś (2) należy rozważyć zgłoszenie incydentu na Policję oraz zgłosić go do serwisu Dyżurnet (dyzurnet.pl).

Identyfikacja sprawcy(-ów)

1. W identyfikacji sprawców kluczowe znaczenie odgrywać będą zgromadzone dowody.
2. W procesie udostępniania nielegalnych i szkodliwych treści małoletnim występują na ogół: twórca treści (np. pornografii) oraz osoby, która udostępniły je dziecku. Często osobami tymi są rówieśnicy – uczniowie tej samej szkoły czy klasy, dzieci sąsiadów.
3. Konieczne jest poinformowanie wszystkich rodziców lub opiekunów dzieci uczestniczących w zdarzeniu o sytuacji i roli ich dzieci.

Działania wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

1. W przypadku udostępniania (szerowania, dzielenia się) treści opisanych wcześniej przez ucznia jako szkodliwych/niedozwolonych/nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia należy przeprowadzić z nim rozmowę na temat jego postępowania i w jej trakcie uzmysłwić mu szkodliwość prowadzonych przez niego działań.
2. Działania szkoły powinny koncentrować się jednak na aktywnościach wychowawczych.
3. W przypadku upowszechniania przez sprawców treści nielegalnych (np. pornografii dziecięcej) należy złożyć zawiadomienie o zdarzeniu na Policję.

Aktywności wobec ofiar zdarzenia

1. Uczniów - ofiary i świadków zdarzenia, od pierwszego etapu interwencji otoczyć opieką psychologiczno-pedagogiczną.
2. Rozmowa z uczniem powinna się odbywać w warunkach jego komfortu psychicznego, z poszanowaniem poufności i podmiotowości ze względu na fakt, iż kontakt z treściami nielegalnymi może mieć bardzo szkodliwy wpływ na jego psychikę.
3. W trakcie rozmowy należy ustalić okoliczności uzyskania przez ofiarę dostępu do ww. treści.
4. Należy powiadomić rodziców/opiekunów prawnych o zdarzeniu i uzgodnić z nimi podejmowane działania i formy wsparcia dziecka.
5. Działania szkoły w takich przypadkach powinna cechować poufność i empatia w kontaktach z wszystkimi uczestnikami zdarzenia oraz udzielającymi wsparcia.
6. W przypadku kontaktu ucznia z treściami szkodliwymi należy dokładnie zbadać sposób, w jaki nastąpił kontakt z nimi. Poszukiwanie tego typu treści w sieci lub podsuwanie ich uczniowi przez innych może być oznaką niepokojących incydentów ze świata rzeczywistego. Np. kontakty z osobami handlującymi narkotykami czy proces rekrutacji do sekty lub innej niebezpiecznej grupy.

Aktywności wobec świadków

W przypadku, gdy informacja na temat zdarzenia dotrze do środowiska rówieśniczego ofiary w klasie, czy szkole wskazane jest podjęcie działań edukacyjnych i wychowawczych.

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

W przypadku naruszenia prawa np. rozpowszechniania materiałów pornograficznych z udziałem nieletniego lub prób uwiedzenia małoletniego w wieku do 15 lat przez osobę dorosłą należy, w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi, niezwłocznie powiadomić Policję.

Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi

Kontakt z treściami szkodliwymi lub niebezpiecznymi może wywołać potrzebę skorzystania przez ofiarę ze specjalistycznej opieki psychologicznej. Decyzja o takim kontakcie i skierowaniu na terapię musi zostać podjęta w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi ucznia.

CYBERPRZEMOC

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą - przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych, głównie Internetu oraz telefonów komórkowych. Podstawowe formy zjawiska to:

- 1) nękanie,
- 2) straszenie,
- 3) szantażowanie z użyciem sieci,
- 4) publikowanie lub rozsyłanie osmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem sieci oraz podszywanie się w sieci pod kogoś wbrew jego woli.

Do działań określanym mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS.

Telefony alarmowe krajowe i lokalne

Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży -116 111

Telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci -800 100 100,
dyzurnet@dyzurnet.pl

Przyjęcie zgłoszenia od ofiary/innego ucznia i ustalenie okoliczności zdarzenia

1. Okazać wsparcie, z zachowaniem podmiotowości i poszanowaniem uczuć zgłaszającego.
2. Potwierdzić, że ujawnienie przemy jest dobrą decyzją.
3. Rozmowę przeprowadzić w miejscu bezpiecznym, zapewniającym intymność.
4. Nie podejmować kroków, które mogłyby prowadzić do wtórnej wiktymizacji, czy wzbudzić podejrzenia sprawcy (np. wywoływać ucznia z lekcji do dyrekcji, konfrontować ofiarę i sprawcę, stosować niewspółmierne kary, wytykać palcami, wzmacniać strach przed byciem kapusiem lub obawę o własne bezpieczeństwo etc).
5. Ustalić okoliczności, charakter zdarzenia - rozmiar i rangę szkody, jednorazowość/powtarzalność.
6. Dokonać oceny, czy zdarzenie wyczerpuje znamiona cyberprzemocy, czy jest np. niezbyt udanym żartem (wtedy podjąć działania profilaktyczne mające na celu nie dopuszczenie do eskalacji tego typu zachowań w stronę cyberprzemocy).

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

1. Zabezpieczyć wszystkie dowody związane z aktem cyberprzemocy (np. zrobić kopię materiałów, zanotować datę i czas otrzymania materiałów, dane nadawcy, adresy stron www, historię połączeń , etc.).
2. W trakcie zbierania materiałów należy zadbać o bezpieczeństwo osób zaangażowanych w problem.

Identyfikacja sprawcy(-ów)

1. Identyfikacja sprawcy(ów) często jest możliwa dzięki zebranym materiałom –wynikom rozmów z osobą zgłaszającą, z ofiarą, analizie zebranych materiałów. Ofiara często domyśla się, kto stosuje wobec niego cyberprzemoc.
2. Jeśli ustalenie sprawcy nie jest możliwe, a w ocenie kadry pedagogicznej jest to konieczne, należy skontaktować się z Policją.
3. Bezwzględnie należy zgłosić rozpowszechnianie nagich zdjęć osób poniżej 18 roku życia (art. 202 par. 3 KK

Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

1. Gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on uczniem szkoły, wychowawca i/lub pedagog /psycholog szkolny przeprowadzają z nim rozmowę.
2. Rozmowa ma na celu:
 - (1) ustalenie okoliczności zdarzenia,
 - (2) wspólną analizę, w tym m.in. przyjrzeniu się przyczynom,
 - (3) rozwiązanie sytuacji konfliktowej, w tym określenie sposobów zadośćuczynienia ofiarom cyberprzemocy.

Aktywności wobec ofiar zdarzenia

1. Wychowawca i/lub pedagog/psycholog szkolny przeprowadzają rozmowę z ofiarą.
2. Rozmowa ma na celu:
 - (1) udzielenie wsparcia ofierze - musi się ona czuć bezpieczna i zaopiekowana przez dorosłych,
 - (2) budowanie poczucia braku winy w zaistniałej sytuacji,
 - (3) potwierdzenie, że dobrze zrobił ujawniając sytuację,
 - (4) podkreślenie, że szkoła nie toleruje przemocy,

- (5) poinformowanie o krokach, jakie może podjąć szkoła i sposobach, w jaki może zapewnić mu bezpieczeństwo,
 - (6) ustalenie okoliczności zdarzenia, mając na uwadze, że uczeń może mieć trudności z ujawnieniem okoliczności wydarzenia, strachu, wstydu.
2. Należy pomóc:
 - (1) w zabezpieczeniu dowodów, co może być dla ofiary (rodziców ofiary) trudne zarówno ze względów technicznych, jak i emocjonalnych,
 - (2) zerwaniu kontaktu ze sprawcą,
 - (3) zadbaniu o podstawowe zasady bezpieczeństwa on-line (np. nieudostępnianie swoich danych kontaktowych, kształtowanie swojego wizerunku etc).
 3. W działania wobec ofiary włączyć rodziców/opiekunów ofiary:
 - (1) uzyskać akceptację dla udziału rodziców/opiekunów ofiary,
 - (2) na bieżąco informować rodziców/opiekunów ofiary o sytuacji,
 - (3) przy braku akceptacji omówić z ofiarą jego obawy, a jeśli to nie pomaga powołać się w przypadku ucznia nieletniego na obowiązujące nas zasady i przekazać informację rodzicom.
 3. W trakcie rozmowy z uczniem i/lub jego rodzicami/opiekunami, jeśli jest to wskazane, można zaproponować pomoc specjalisty zewnętrznego oraz przekazać informację o możliwości zgłoszenia sprawy Policji.

Aktywności wobec świadków

1. Zadbać o bezpieczeństwo świadków zdarzenia, zwłaszcza, jeśli byli oni osobami ujawniającymi cyberprzemoc.
2. Wychowawca i/lub pedagog/psycholog szkolny przeprowadzają rozmowę w celu ustalenia okoliczności zdarzenia, okazując szczególnie zrozumienie obawy przed przypięciem łatki „donosiela”, strachu przed stanieniem się kolejną ofiarą sprawcy itp.

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

1. Samo wystąpienie zjawiska cyberprzemocy nie jest jednoznaczne z koniecznością zaangażowania Policji i Sądu rodzinnego – szkoła skupia się na rozwiązaniu sytuacji problemowej na poziomie pracy wychowawczo-profilaktycznej.
2. Szkoła powiadamia odpowiednie służby (np. Sąd rodzinny), gdy wykorzysta wszystkie dostępne jej środki wychowawcze, w tym konsekwencje statutowe wobec ucznia i interwencje pedagogiczne, a ich zastosowanie nie przynosi pożądanych rezultatów (np. nie ma zmian postawy ucznia).
3. Kontakt z Policją wymagają wszelkie sytuacje, w których zostało naruszone prawo (np. groźby karalne, świadome publikowanie nielegalnych treści, rozpowszechnianie nagich zdjęć z udziałem małoletnich). Za zgłoszenie odpowiada dyrektor szkoły.

Współpraca z dostawcami Internetu i operatorami telekomunikacyjnymi

Kontakt z dostawcą usługi może być wskazany w celu usunięcia z sieci kompromitujących lub krzywdzących materiałów.

NARUSZENIA PRYWATNOŚCI DOTYCZĄCE NIEODPOWIEDNIEGO BĄDŹ NIEZGODNEGO Z PRAWEM WYKORZYSTANIA DANYCH OSOBOWYCH LUB WIZERUNKU UCZNIA I PRACOWNIKA SZKOŁY

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą - naruszenie prywatności ucznia lub pracownika szkoły poprzez nieodpowiednie lub niezgodne z prawem wykorzystanie danych osobowych lub wizerunku ucznia/ pracownika szkoły.

Należy zwrócić uwagę, iż podszywanie się pod inną osobę, wykorzystywanie jej wizerunku lub danych osobowych w celu wyrządzenia jej szkody osobistej lub majątkowej jest w świetle polskiego prawa przestępstwem.

Najczęstszymi formami wyłudzenia lub kradzieży danych jest przejęcie profilu na portalu społecznościowym w celu:

- 1) dyskredytacji lub naruszenia dobrego wizerunku ofiary (np. publikacja zdjęć intymnych bądź montowanych),
- 2) szantażu (w celu uzyskania korzyści finansowych w zamian za niepublikowanie zdjęć bądź treści naruszających dobry wizerunek ofiary),
- 3) dokonania zakupów i innych transakcji finansowych (np. w sklepach internetowych na koszt ofiary) lub uzyskania korzyści (np. usługi premium SMS).

Często naruszenia prywatności łączy się z cyberprzemocą.

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

1. Gdy sprawcą jest uczeń - kolega ofiary ze szkoły czy klasy, uczniowie lub rodzice winni skontaktować się z dyrektorem szkoły, wychowawcą.
2. W przypadku, gdy do naruszenia prywatności poprzez kradzież, wyłudzenie danych osobowych wykorzystanie wizerunku dziecka dochodzi ze strony dorosłych osób trzecich, rodzice winni skontaktować się bezpośrednio z Policją i powiadomić o tym szkołę (zgodnie z Kodeksem Karnym ściganie następuje tu na wniosek pokrzywdzonego).
3. Istotne dla ścigania sprawcy jest uzyskanie dowodów, że sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej.
4. Samo podszywanie się pod ofiarę nie jest karalne.

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

1. Należy zabezpieczyć w formie elektronicznej dowody nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem działania (e-mail, zrzut ekranu, konwersacja w komunikatorze lub sms).
2. Równolegle należy dokonać zmian tych danych identyfikujących, które zależą od ofiary, tj. haseł i loginów lub kodów dostępu do platform i portali internetowych, tak aby uniemożliwić kontynuację procederu naruszenia prywatności.
3. Jeśli wykradzione dane zostały wykorzystane w celu naruszenia dobrego wizerunku ofiary, bądź w innych celach niezgodnych z prawem należy dążyć do wyjaśnienia tych działań i usunięcia ich skutków, także tych widocznych w Internecie.
4. Likwidacja stron internetowych czy profili w portalach społecznościowych, która wymagać będzie interwencji w zebrane dowody musi odbywać się za zgodą Policji (o ile została powiadomiona).
5. Szczególnej uwagi wymagają incydenty kradzieży tożsamości w celu posłużenia się nią np. podczas zakupu towarów *online* lub dokonania transakcji finansowych. W tym przypadku należy skontaktować się ze sklepem lub pożyczkodawcą i wyjaśnić charakter zdarzenia.

Identyfikacja sprawcy(-ów)

1. W przypadku, gdy dowody jasno wskazują na konkretnego sprawcę oraz na spełnianie przesłanki, iż sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej należy je zabezpieczyć i przekazać Policji.
2. W przypadku, gdy trudno to ustalić, identyfikacji dokonuje Policja.
3. W przypadku znanego sprawcy, który jednak nie działał z powyższych pobudek, szkoła powinna dążyć do rozwiązania problemu w ramach działań wychowawczo – edukacyjnych uzgodnionych rodzicami/prawnymi opiekunami.

Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

1. Gdy sprawcą incydentu jest uczeń szkoły, należy wobec niego (w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami) podjąć działania wychowawcze mające na celu:
 - (1) uświadomienie nieodpowiedniego i nielegalnego charakteru czynów, jakich dokonał,
 - (2) nabycie przez ucznia odpowiedniej wiedzy na temat wagi poszanowania prywatności w codziennym życiu, a przede wszystkim zmiana postawy na akceptującą szacunek dla wizerunku i prywatności,
 - (3) Ustalenie formy przeprosin/zadośćuczynienia.
2. Dyrektor podejmuje decyzję w sprawie powiadomienia Policji, mając na uwadze:
 - (1) wiek sprawcy,
 - (2) jego dotychczasowe zachowanie,
 - (3) postawę po odkryciu incydentu,
 - (4) opinie wychowawcy i pedagoga/psychologa szkolnego,
 - (5) czy istnieją dowody, iż uczeń - sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej. W takim przypadku dobrym rozwiązaniem jest uzyskanie interpretacji prawnej adwokata lub radcy prawnego.

Aktywności wobec ofiar zdarzenia

1. Ofiary incydentów należy otoczyć – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi - opieką pedagogiczno-psychologiczną i powiadomić o działaniach podjętych w celu usunięcia skutków działania sprawcy (np. usunięcie z Internetu intymnych zdjęć ofiary, zablokowanie dostępu do konta w portalu społecznościowym).
2. Jeśli kradzież tożsamości, bądź naruszenie dobrego wizerunku ofiary jest znane tylko jej i rodzicom/opiekunom prawnym, szkoła winna zapewnić poufność działań, tak aby informacje narażające ofiarę na naruszenie wizerunku nie były rozpowszechniane.

Aktywności wobec świadków

Gdy kradzież tożsamości, bądź naruszenie dobrego wizerunku ofiary jest znane szerszemu gronu uczniów szkoły, należy podjąć wobec nich działania wychowawcze, zwracające uwagę na negatywną ocenę naruszania wizerunku ucznia – koleżanki lub kolegi oraz ryzyko penalizacji.

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

Gdy naruszenie prywatności, czy wyłudzenie lub kradzież tożsamości skutkują wyrządzeniem ofierze szkody majątkowej lub osobistej, rodzice/opiekunowie prawni lub pełnoletni uczeń winni o nim powiadomić Policję.

Współpraca ze służbami placówkami specjalistycznymi

W przypadku konieczności podejmowania dalszych działań pomocowych wobec ofiary, można skierować ucznia (niepełnoletniego - za zgodą i we współpracy z rodzicami/opiekunami prawnymi) do placówki specjalistycznej, np. terapeutycznej.

ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA UCZNIÓW W ZWIĄZKU Z NADMIERNYM KORZYSTANIEM Z INTERNETU

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą - Infoholizm (siecioholizm) – nadmierne, obejmujące niekiedy niemal całą dobę korzystanie z zasobów Internetu i gier komputerowych (najczęściej sieciowych) i portali społecznościowych przez dzieci. Jego negatywne efekty polegają na pogarszaniu się stanu zdrowia fizycznego (np. choroby oczu, padaczka ekranowa, choroby kręgosłupa) i psychicznego (irytacja, rozdrażnienie, spadek sprawności psychofizycznej, a nawet depresja), zaniedbywaniu codziennych czynności, oraz osłabianiu relacji rodzinnych i społecznych.

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

1. Infoholizm stwierdza najczęściej rodzic / opiekun prawny ucznia.
2. W przypadku konieczności podejmowania dalszych działań pomocowych można skierować ucznia, za zgodą i we współpracy z rodzicami /opiekunami prawnymi, do placówki specjalistycznej, np. terapeutycznej.
3. Nauczyciele w szkole zwracają uwagę na uczniów nieangażujących się w życie klasy i poświęcających wolne chwile na kontakt *online* lub przychodzących do szkoły po nieprzespanej nocy.

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

1. Reakcja szkoły polega na ustaleniu skutków zdrowotnych i psychicznych, jakie nadmierne korzystanie z zasobów Internetu wywołało u dziecka (np. gorsze oceny w nauce, niedosypianie, niedojadanie, rezygnacja z dawnych zainteresowań, załamanie się relacji z rodziną czy rówieśnikami).
2. Celem tych ustaleń jest wybór odpowiedniej ścieżki rozwiązywania problemu, z udziałem specjalistów (lekarzy, terapeutów) lub bez – wyłącznie w szkole.
3. W fazie początkowej popadania w uzależnienie do Internetu należy koncentrować się na wsparciu rodziny, wychowawcy i psychologa/pedagoga szkolnego.

Aktywności wobec nadmiernie korzystającego z Internetu

1. Osoba, której problem dotyczy, powinna zostać otoczona zindywidualizowaną opieką przez pedagoga/psychologa szkolnego.
2. Należy ustalić (biorąc pod uwagę współpracę z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną):
 - (1) poziom zagrożenia,
 - (2) przyczyny popadnięcia w nałóg (np. sytuacja domowa, brak sukcesów edukacyjnych w szkole, izolacja w środowisku rówieśniczym),
 - (3) specyfikę przypadku.
3. Uczniowi w trakcie wsparcia należy zapewnić komfort psychiczny.
4. O sytuacji ucznia i specyfice uwarunkowań osobistych zostają powiadomieni wszyscy uczący go i oceniający nauczyciele.
5. W sytuacji, gdy rodzice/prawni opiekunowie nie wiedzą o problemie swojego dziecka, niezbędne jest ich powiadomienie i omówienia z nimi wspólnych rozwiązań.

Aktywności wobec świadków

1. Jeśli świadkami problemu są rówieśnicy ucznia wychowawca:
 - (1) zwraca im uwagę na negatywne aspekty nadmiernego korzystania z zasobów Internetu,
 - (2) apeluje o codzienne wsparcie dla ucznia dotkniętego problemem,
 - (3) prosi o informację w przypadku pojawienia się problemu u innych uczniów.

Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi

1. W przypadku zdiagnozowania zaawansowanego uzależnienia od Internetu uczeń (niepełnoletni - w bliskiej współpracy z rodzicami) kierowany jest przez szkołę, do placówki specjalistycznej oferującej program terapeutyczny z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom.
2. W części przypadków może się okazać konieczna diagnoza i terapia lekarska.

NAWIĄZYWANIE NIEBEZPIECZNYCH KONTAKTÓW W INTERNECIE - UWODZENIE, ZAGROŻENIE PEDOFILIĄ

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą - zagrożenie obejmuje kontakty osób dorosłych z małoletnimi w celu zainicjowania znajomości prowadzących do wyłudzenia poufnych informacji, nawiązania kontaktów seksualnych, skłonienia dziecka do zachowań niebezpiecznych dla jego zdrowia i życia lub wyłudzenia własności (np. danych, pieniędzy, cennych przedmiotów rodzinnych).

Telefony alarmowe krajowe:

Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży - **116 111**

Telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci – **800 100 100**

Zgłaszanie nielegalnych treści: **dyzurnet.pl**

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

1. Osobami najczęściej zgłaszającymi omawiany problem są rodzice/opiekunowie prawni dziecka lub osoby zajmujące się „poszukiwaniem pedofili”. W pierwszym przypadku informacja trafia najpierw do szkół, w drugim - na Policję. Zdarza się, że informacja uzyskiwana jest ze środowiska rówieśników ofiary.
2. Kluczowe znaczenie w działaniach szkoły ma czas reakcji - szybkość przeciwdziałania zagrożeniu ze względu na niezwykle szkodliwe konsekwencje realizacji kontaktu online, przeradzającego się w zachowania w świecie rzeczywistym: uwiedzenie i wykorzystanie seksualne, kidnaping, a także wyłudzenie pieniędzy czy przedmiotów dużej wartości.
3. W przypadkach niebezpiecznych kontaktów inicjowanych w Internecie może dochodzić do zagrożenia życia i zdrowia dziecka, szantażu i przymusu realizacji czynności seksualnych.

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

1. Zidentyfikować i zabezpieczyć w szkole, w formie elektronicznej, dowody działania dorosłego sprawcy uwiedzenia (zapisy rozmów w komunikatorach, na portalach społecznościowych; zrzuty ekranowe, zdjęcia, wiadomości e-mail).
2. Jednocześnie, bezzwłocznie dokonać zawiadomienia na Policji o wystąpieniu zdarzenia.

Identyfikacja sprawcy(-ów)

1. Ze względu na bezpieczeństwo nie należy podejmować samodzielnych działań w celu dotarcia do sprawcy, lecz udzielać wszelkiego możliwego wsparcia organom ścigania, m.in. zabezpieczyć i przekazać zebrane dowody.
2. Identyfikacja sprawcy wykracza poza kompetencje i możliwości szkoły w większości przypadków uwodzenia przez Internet.

Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

Nie należy podejmować aktywności zmierzających bezpośrednio do kontaktu ze sprawcą. Zadaniem szkoły jest zebranie dowodów i opieka nad ofiarą i ewentualnymi świadkami.

Aktywności wobec ofiar zdarzenia

1. Zapewnić ofierze opiekę psychologiczną i poczucie bezpieczeństwa w każdym przypadku próby nawiązania niebezpiecznego kontaktu np. w celu werbunku do sekty lub grupy promującej niebezpieczne zachowania, a także werbunku do grupy terrorystycznej.
2. Udzielić podobnego wsparcia w przypadku zaobserwowania antyzdrowotnych i zagrażających życiu zachowań uczniów (samookaleczenia, zażywanie substancji psychoaktywnych), bowiem zachowania te mogą być inicjowane i wzmacniane poprzez kontakty w Internecie.
3. Powiadomić rodziców/prawnych opiekunów o możliwym związku takich zachowań uczniów z inspiracją w Internecie.
4. Rozmowę z uczniem prowadzi wychowawca i/lub pedagog/psycholog szkolny, zapewniając mu komfort psychiczny w celu:
 - (1) uzyskania wszelkich możliwych informacji o sprawcy (które przekazuje się Policji),
 - (2) upewnienia się, że kontakt ofiary ze sprawcą został przerwany, a uczeń odzyskał poczucie bezpieczeństwa. Towarzyszyć temu powinna analiza sytuacji domowej (rodzinnej) dziecka, w której tkwić może źródło poszukiwania kontaktów w Internecie.
5. Uczniowi należy udzielić profesjonalnej opieki terapeutycznej i/lub lekarskiej.
6. Wszelkie działania szkoły wobec niepełnoletniego ucznia winny być uzgadniane z rodzicami/opiekunami prawnymi i inicjowane za ich zgodą.

Aktywności wobec świadków

Jeżeli zgłaszającym zagrożenie był rówieśnik ofiary, należy również objąć go opieką psychologiczną, pozytywnie wzmacniając jego reakcję na zdarzenie.

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

W przypadkach naruszenia prawa, szczególnie w przypadku uwiedzenia dziecka do lat 15 dyrektor powiadamia Policję lub Sąd Rodzinny.

Współpraca ze służbami placówkami specjalistycznymi

W przypadkach uwiedzenia nieletnich przez osoby dorosłe rekomenduje się, w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi – skierowanie ofiary na terapię do specjalistycznej placówki opieki psychologicznej.

SEKSTING, PROWOKACYJNE ZACHOWANIA I AKTYWNOŚĆ SEKSUALNA JAKO ŹRÓDŁO DOCHODU OSÓB NIELETNICH

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą - przesyłanie drogą elektroniczną w formie wiadomości MMS lub publikowanie np. w portalach (społecznościowych) prywatnych treści, głównie zdjęć o kontekście seksualnym, erotycznym i intymnym.

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

1. Zgłoszeń przypadków sekstingu dokonują głównie rodzice/opiekunowie prawni dziecka - ofiary.
2. Czasami informacja dociera do szkoły bezpośrednio od ofiary lub z grona bliskich znajomych dziecka.
3. W rzadkich wypadkach nauczyciele i inni pracownicy szkoły sami identyfikują takie zdarzenia w sieci.
4. Delikatny charakter sprawy, a także potencjalna penalizacja sprawcy, wymagają zachowania daleko posuniętej dyskrecji i profesjonalnej reakcji.

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

Podstawowe rodzaje sekstingu, które skutkują koniecznością realizacji zmodyfikowanych procedur reagowania:

Rodzaj 1. Wymiana materiałów o charakterze seksualnym następuje tylko w ramach związku między dwojgiem rówieśników. Materiały nie uległy rozprzestrzenieniu dalej.

Rodzaj 2. Materiały o charakterze seksualnym zostały rozesłane większej liczbie osób, jednak nie dochodzi do cyberprzemocy na tym tle. Uczniowie traktuje materiał jako formę wyrażenia siebie.

Rodzaj 3. Materiały zostały rozesłane większej liczbie osób w celu upokorzenia osoby na nich zaprezentowanej lub zostają rozpowszechnione omyłkowo, jednak są zastosowane jako narzędzie cyberprzemocy.

Identyfikacja sprawcy(-ów)

1. Identyfikacja sprawcy będzie możliwa przede wszystkim dzięki zabezpieczeniu dowodów - przesyłanych zdjęć, czy zrzutów ekranów portali, w których opublikowano zdjęcie(-a).
2. Ponieważ seksting jest karalny, duże znaczenie ma skrupulatność i wiarygodność dokumentacji. Należy przy tym przestrzegać zasad dyskrecji, szczególnie w środowisku rówieśniczym ofiary.

Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

1. Dyrektor wzywa zidentyfikowanych, małoletnich sprawców sekstingu i ich rodziców/opiekunów prawnych i przedstawia im dowody ich aktywności.
2. Niezależnie od zakresu negatywnych zachowań i działań wszyscy sprawcy otrzymują wsparcie pedagogiczne i psychologiczne.

Rodzaj 1. Należy pouczyć sprawców zdarzenia, że dalsze rozpowszechnianie materiałów może być nielegalne i będzie miało ostrzejsze konsekwencje, w tym prawne. Dalsze działania poza zapewnieniem wsparcia i opieki psychologiczno-pedagogicznej nie są konieczne,

Rodzaj 2. Niektóre z tego typu materiałów mogą zostać uznane za pornograficzne, w takim wypadku dyrektor zgłasza incydent na Policję i/lub do sądu rodzinnego. Wszelkie działania wobec sprawców incydentu podejmowane są w porozumieniu z ich rodzicami/opiekunami prawnymi.

Rodzaj 3. Niektóre z tego typu materiałów mogą zostać uznane za pornograficzne, w takim wypadku dyrektor zgłasza incydent na Policję i/lub do sądu rodzinnego. W sytuacji zaistnienia znamion cyberprzemocy, należy dodatkowo zastosować procedurę: Cyberprzemoc. Decyzja o ewentualnym poinformowaniu rodziców/opiekunów powinna być podejmowana w uzgodnieniu z pedagogiem/psychologiem szkolnym w zależności od charakteru sytuacji i mając na uwadze dobro małoletnich.

Aktywności wobec ofiar zdarzenia

1. Otoczenie wszechstronną, dyskretną opieką psychologiczno-pedagogiczną ofiary, obok dokumentacji dowodów.
2. Zaproponowanie działań wychowawczych, w przypadku upublicznienia sekstingu w środowisku rówieśniczym.
3. Rozmowa na temat identyfikacji potencjalnego sprawcy, która zapewnia warunki komfortu psychicznego ofiary sekstingu - z szacunkiem dla jego indywidualności i przeżytego stresu.

Aktywności wobec świadków

Jeśli przypadek sekstingu zostanie upowszechniony w środowisku rówieśniczym – np. poprzez przesłanie MMS do uczniów tej samej szkoły lub klasy lub publikację w portalu społecznościowym, podejmuje się działania wychowawcze, uświadamiające negatywne aspekty moralne sekstingu oraz narażanie się na dotkliwe kary.

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

W przypadku publikacji lub upowszechniania zdjęć o charakterze pornografii dziecięcej (co jest wykroczeniem ściganym z urzędu) Dyrektor powiadamia Policję lub Sąd Rodzinny.

Współpraca ze służbami placówkami specjalistycznymi

Kontakt ofiar z placówkami specjalistycznymi może okazać się konieczny w indywidualnych przypadkach. O skierowaniu do nich decyzję powinien podjąć psycholog/pedagog szkolny wspólnie z rodzicami/opiekunami prawnymi ofiary lub pełnoletnim uczniem.

BEZKRYTYCZNA WIARA W TREŚCI ZAMIESZCZONE W INTERNECIE, NIEUMIEJĘTNOŚĆ ODRÓŻNIENIA TREŚCI PRAWDZIWYCH OD NIEPRAWDZIWYCH, SZKODLIWOŚĆ REKLAM

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą - brak umiejętności odróżniania informacji prawdziwych od nieprawdziwych publikowanych w Internecie, bezkrytyczne uznawanie za prawdę też publikowanych w forach internetowych, kierowanie się informacjami zawartymi w reklamach.

Taka postawa prowadzić może do zagrożeń życia i zdrowia (np. stosowania wyniszczającej diety, samookaleczeń), skutkować rozczarowaniami i porażkami życiowymi (w efekcie korzystania z fałszywych informacji), utrudniać lub uniemożliwiać osiąganie dobrych wyników w edukacji (korzystanie z upraszczających i zawężających temat „ściągi” i „bryków”), a także utrwalić u ucznia ambiwalentne postawy moralne.

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

1. Uczniowie nie umiejący odróżniać prawdziwych i fałszywych informacji publikowanych w Internecie winni być identyfikowani przez nauczycieli i wychowawców w trakcie lekcji wszystkich przedmiotów. Często taka postawa ujawnia się podczas przygotowania prac domowych i jest stosunkowo łatwa do zidentyfikowania przez oceniającego je nauczyciela.

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

Posługiwanie się nieprawdziwymi informacjami zaczerpniętymi z Internetu w procesie dydaktycznym – podczas lekcji lub w zadaniach domowych, każdorazowo winno być zauważone przez nauczyciela, przeanalizowane i sprostowane. Przypadki spektakularne powinny być archiwizowane przez nauczycieli i wykorzystywane podczas zajęć z edukacji medialnej (informacyjnej).

Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

Wystarczającą reakcją jest opublikowanie sprostowania nieprawdziwych informacji i, w miarę możliwości – rozpowszechnienie ich w Internecie, w portalach o zbliżonej tematyce.

Aktywności wobec świadków

Szkoła powinna prowadzić działania profilaktyczne - edukację medialną (informacyjną), zarówno w formie zajęć pozalekcyjnych, jak i w trakcie lekcji przedmiotów nieinformatycznych (np. historii, języka polskiego, wychowania w rodzinie) przez wszystkie lata nauki ucznia w szkole. Zajęcia w szkole mogą mieć charakter kilkuminutowych elementów edukacji medialnej wplecionej w lekcje o innej tematyce i/lub lekcji ukierunkowanych na zdobywanie przez dzieci i młodzież kompetencji medialnych.

ŁAMANIE PRAWA AUTORSKIEGO

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą - ryzyko poniesienia odpowiedzialności cywilnej lub karnej z tytułu naruszenia prawa autorskiego albo negatywnych skutków pochopnego spełnienia nieuzasadnionych roszczeń (tzw. *copyright trolling*).

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

1. W zależności od okoliczności oraz zaawansowania problemu, w którym doszło do ujawnienia sprawy, zdarzenie może zostać zgłoszone w sposób nieformalny (ustnie, telefonicznie, pocztą elektroniczną, na zamkniętym lub publicznym forum internetowym, na piśmie w postaci wezwania podpisanego przez domniemanego uprawnionego lub jego pełnomocnika) lub formalny (w postaci doręczenia odpisu pozwu lub innego pisma urzędowego np. wezwania z Policji lub prokuratury).
2. Przyjęcie zgłoszenia dokonanego w sposób nieformalny powinno zaowocować powstaniem bardziej formalnego śladu, w postaci np. notatki służbowej, zakomunikowania przełożonemu itd. w zależności od wagi sprawy.
3. Na wstępnym etapie należy przede wszystkim unikać wdawania się w argumentację, pochopnego przyznawania roszczeń lub spełniania żądań, piętnowania domniemych sprawców itd. bez ustalenia wszystkich okoliczności sprawy, w razie potrzeby w konsultacji z prawnikiem.
4. Prawo autorskie jest regulacją skomplikowaną, a sądy decydują w sprawach o naruszenie praw autorskich często w bardzo odmienny sposób, dlatego w większości przypadków uzyskanie fachowej pomocy prawnej jest wysoce wskazane.
5. Najczęstszym przypadkiem, w którym szkoła może zetknąć się z problemem naruszenia praw autorskich jest użycie materiałów prawnie chronionych na stronach internetowych szkoły, poza zakresem dozwolonego użytku, przez jej pracowników bądź uczniów. W przypadku naruszeń dokonanych przez uczniów szkoła nie może występować w roli sędziego - dochodzenie roszczeń należy pozostawić osobom uprawnionym. Szkoła powinna na każdym etapie skupić się na swojej roli edukacyjno-wychowawczej poprzez organizację lekcji na temat praw autorskich, zwracając przy tym uwagę, że powinny one rzeczowo i konkretnie informować, jakie czyny są dozwolone, a jakie zabronione prawem.

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

1. Należy zebrać informacje przede wszystkim o:
 - (1) osobie dokonującej zgłoszenia, czy jest do tego uprawniona (czy faktycznie przysługują jej prawa autorskie do danego utworu, czy posiada ważne pełnomocnictwo itd.)
 - (2) wykorzystanym utworze (czy faktycznie jest chroniony przez prawo autorskie, w jakim zakresie został wykorzystany i czy zakres ten mieści się w zakresie posiadanych licencji lub dozwolonego użytku)
2. Należy zweryfikować wszystkie informacje podawane przez zgłaszającego lub inne osoby. Jeżeli np. powołuje się on na toczące się w sprawie postępowanie karne, należy

podjąć kontakt z odpowiednimi służbami celem ustalenia, czy takie postępowanie faktycznie się toczy, czego dokładnie dotyczy i jaka jest w nim rola poszczególnych osób. Taki kontakt najlepiej przeprowadzać za pośrednictwem adwokata lub radcy prawnego.

3. Należy sprawdzić, czy okoliczności podane w zgłoszeniu faktycznie miały miejsce i czy powoływane tam dowody nie zostały zmanipulowane.

Identyfikacja sprawcy(-ów)

1. Dochodzenie naruszeń praw autorskich realizowane jest, co do zasady, z inicjatywy samego uprawnionego przed sądami, a w przypadku naruszeń stanowiących przestępstwo dodatkowo zaangażowane mogą być Policja i prokuratura. Szkoła nie wyłącza tych organów w ich rolach ani też nie wkracza w ich kompetencje.
2. Szkoła skupia się na roli wychowawczej i edukacyjnej, wykorzystując otrzymanie zgłoszenia rzekomego naruszenia do przekazania zaangażowanym osobom (a być może i wszystkim uczniom, nauczycielom i opiekunom) wiedzy na temat tego, jak faktycznie prawo reguluje tę konkretną sytuację.

Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

Zasadniczo o dochodzeniu roszczeń wobec sprawcy decyduje sam uprawniony (tzn. autor lub inna osoba, której przysługują prawa autorskie). Szkoła powinna natomiast podjąć działania o charakterze edukacyjno-wychowawczym, polegające na obszernym wyjaśnieniu, na czym polegało naruszenie oraz przekazaniu wiedzy, jak do naruszeń nie dopuścić w przyszłości.

Aktywności wobec ofiar zdarzenia

Jeżeli osobą, której prawa autorskie naruszono, jest uczeń należy rozważyć możliwość wystąpienia w roli mediatora, aby stosownie do okoliczności ułatwić stronom ugodowe lub inne kompromisowe zakończenie powstałego sporu. Np. w przypadku, gdy ofiarą jest osoba ze szkoły, autorytet szkoły może pomóc w skłonieniu sprawcy do zaprzestania naruszeń. Z kolei w przypadku, gdy ofiarą jest osoba spoza szkoły, szkoła może pomóc sprawcy w doprowadzeniu do zaniechania naruszeń i naprawienia ich skutków bez niepotrzebnej eskalacji sporu.

Aktywności wobec świadków

Stosownie do okoliczności, należy samodzielnie zebrać ich zeznania lub zadbać, aby zostały one zebrane przez uprawnione organy.

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

Ponieważ, co do zasady dochodzenie roszczeń z tytułu naruszeń zależy od decyzji uprawnionego, to uprawniony musi samodzielnie zdecydować czy zawiadamiać Policję lub składać powództwo. Stosownie do wskazanej wyżej roli mediatora, szkoła powinna zaangażować się natomiast przede wszystkim w ułatwianie zakończenia sporu bez takiej eskalacji.

Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi

Warto rozważyć zorganizowanie szkoleń lub warsztatów z zakresu prawa autorskiego w Internecie dla wszystkich zainteresowanych osób w szkole.

Współpraca z dostawcami Internetu i operatorami telekomunikacyjnymi

Zależnie od okoliczności, może być wskazana asysta sprawcy bądź ofiary przy kontakcie z tego typu podmiotami, np. w celu zablokowania dostępu do utworu umieszczonego w Internecie z naruszeniem prawa. Ponadto, stosownie do przepisów prawa, tego typu usługodawcy mogą zostać zobowiązani do przekazania szczegółów dotyczących naruszenia dokonanego z użyciem ich usług (do czego jednak może być potrzebne postanowienie sądowe).

ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA TECHNICZNEGO SIECI, KOMPUTERÓW I ZASOBÓW ONLINE

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą - kategoria technicznych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego obejmuje obecnie szerokie spectrum problemów:

- 1) ataki przez wirusy, robaki i trojany,
- 2) ataki na zasoby sieciowe (hakerstwo, spyware, crimeware, exploit, ataki słownikowe i back door, skanowanie portów, phishing, pharming, sniffing, spoofing, ataki Denial of service (DoS), rootkit) i ataki socjotechniczne.

Na styku z zagadnieniami technicznymi lokalizują się zagrożenia wynikające z nieprawidłowych i szkodliwych zachowań użytkowników np. używanie łatwych do odgadnięcia haseł, pozostawianie komputerów włączonych bez opieki, czy brak zabezpieczeń na wypadek braku energii elektrycznej.

Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia

W przypadku wystąpienia incydentów zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego pracownik szkoły zobowiązany jest do zgłoszenia go osobie odpowiedzialnej za infrastrukturę cyfrową szkoły oraz dyrektorowi. Kluczowe znaczenie ma zebranie i zabezpieczenie przez specjalistę dowodów w formie elektronicznej.

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów

Szczegółowy opis procedur reagowania na wystąpienie w szkole różnorodnych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego jest zawarty w dokumencie „Instrukcja zarządzania systemem informatycznym służącym do przetwarzania danych osobowych”.

Identyfikacja sprawcy(-ów)

1. Identyfikację sprawców ataku należy pozostawić specjalistom – informatykom.
2. W sytuacji, gdy incydent spowodował szkole straty materialne lub wiązał się z utratą danych należy powiadomić Policję, aby podjęła działania na rzecz zidentyfikowania sprawcy.

Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły

1. Jeśli sprawcami incydentu są uczniowie danej szkoły, o zaistniałej sytuacji należy powiadomić ich rodziców, zaś wobec nich podjąć działania wychowawcze.
2. Jeżeli skutki ataku mają dotkliwy charakter, doprowadziły do zniszczenia mienia lub utraty istotnych danych (np. gromadzonych w e-dzienniku szkoły), należy taki przypadek zgłosić na Policję.

Aktywności wobec świadków

O incydencie należy powiadomić społeczność szkolną (uczniów, nauczycieli, rodziców) i zaprezentować podjęte działania przywracające działanie aplikacji i sieci komputerowej w szkole, jak i wychowawczo-edukacyjne wobec dzieci.

Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi

W przypadku wystąpienia strat materialnych oraz utraty danych (szczególnie danych wrażliwych) należy zgłosić incydent na Policję.

Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi

W przypadkach zaawansowanych awarii (np. wywołanych przez trojany) lub strat (np. utrata danych z e-dziennika) konieczne jest skorzystanie z zewnętrznego wsparcia eksperckiego, kontakt z serwisem twórcy oprogramowania lub zamówienie usługi w wyspecjalizowanej firmie.

Część 4. Zagrożenia zewnętrzne

EWAKUACJA W TRAKCIE LEKCJI / PRZERWY

1. O ewakuacji decyduje dyrektor, który po otrzymaniu meldunku od nauczyciela lub innej osoby zgłaszającej zagrożenie oraz rozpoznaniu sytuacji podejmuje decyzję o zawiadomieniu służb (policja, straż pożarna) i ogłoszeniu alarmu.
2. W sytuacji braku prądu, sygnał alarmowy może być ogłaszany za pomocą gwizdka lub dzwonka ręcznego z jednoczesnym komunikatem słownym podawanym przez osoby ogłaszające alarm. Jest to sygnał do natychmiastowego działania dla wszystkich pracowników szkoły oraz do bezwzględnego wykonywania poleceń nauczycieli przez uczniów.

O zagrożeniu należy bezzwłocznie poinformować odpowiednie służby:

Policja	997
Straż Pożarna	998
Pogotowie Ratunkowe	999
Europejski Telefon Alarmowy obowiązującym na terenie całej UE	112
Pogotowie Energetyczne	991
Pogotowie Gazowe	992
Pogotowie Ciepłownicze	993
Pogotowie Wodno-Kanalizacyjne	994
Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego	987
Infolinia Policji (połączenie bezpłatne).	800 120 226

Najważniejsze zasady, które powinien pamiętać i przestrzegać **każdy uczeń** z chwilą ogłoszenia alarmu w szkole:

- 1) słuchaj i wykonuj dokładnie polecenia nauczyciela,
- 2) bądź opanowany, nie ulegaj panice,
- 3) po przerwaniu zajęć udaj się na miejsce zbiórki wraz z klasą, drogą wskazywaną przez nauczyciela,
- 4) pomagaj osobom słabszym,
- 5) bezwzględnie podporządkowuj się osobom funkcyjnym,
- 6) nie lekceważ zagrożenia, nawet wówczas, gdy nie zagraża ci bezpośrednio.

WTARGNIĘCIE NAPASTNIKA (TERRORYSTY) DO SZKOŁY

Reakcje nauczycieli:

I. Wtargnięcie napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią, który strzela do osób znajdujących się na korytarzu i/lub w salach lekcyjnych, tzw. aktywny strzelec.

1. Jeżeli nie miałeś szansy na ucieczkę, ukryj się, zamknij drzwi na klucz (zabarykaduj się) - szybkie zamknięcie drzwi może uniemożliwić napastnikowi wejście do pomieszczenia i zabicie kolejnych osób.
2. Wycisz i uspokój uczniów - wszelkie dźwięki wydostające się z sal lekcyjnych mogą spowodować próbę wejścia napastnika do pomieszczenia lub ostrzelanie sali lekcyjnej przez drzwi czy ścianę.
3. Zaopiekuj się uczniami ze SPE i uczniami, którzy potrzebują pomocy - należy zwrócić szczególną uwagę na uczniów, którzy specyficznie reagują na stres i mogą mieć problemy z opanowaniem emocji.
4. Każ bezwzględnie wyciszyć, wyłączyć telefony - niespodziewane sygnały telefonów mogą zdradzić obecność osób wewnątrz zamkniętych pomieszczeń i zachęcić napastnika do wejścia.
5. Poinformuj policję wysyłając informację tekstową - SMS o zaistniałej sytuacji - w przypadku wtargnięcia napastnika do szkoły niezbędnym jest natychmiastowe przekazanie informacji policji.
6. Zasłoń okno, zgaś światło - należy zaciemnić salę aby utrudnić obserwację osób zabarykadowanych w salach lekcyjnych przez osoby współpracujące z napastnikami, a znajdujące się na zewnątrz obiektu szkolnego.
7. Nie przemieszczaj się - przemieszczanie się może powodować dźwięki lub cień, który może zostać zauważony przez napastników.
8. Stań poniżej linii okien, zejźdź ze światła drzwi - przebywanie w świetle drzwi rzuca cień i może zostać zauważone przez napastników.
9. Zejźdź z linii strzału, połóż się na podłodze - z reguły napastnicy strzelają na wysokości około 1 do 1,5 m. Strzały z broni palnej bez problemu penetrują drzwi i mogą zabić osoby znajdujące się wewnątrz.
10. Jeżeli padną strzały, nie krzycz - napastnicy oddając na ślepo strzały przez zamknięte drzwi chcą sprowokować krzyki przerażonych osób i upewnić się czy w salach rzeczywiście nikogo nie ma.
11. Nie otwieraj nikomu drzwi - interweniujące oddziały policji w przypadku takiej konieczności same otworzą drzwi. Napastnicy mogą zmusić osoby funkcyjne do przekazania komunikatu, który ma spowodować otwarcie drzwi.
12. W przypadku wtargnięcia napastnika do pomieszczenia podejmij walkę, która może być ostatnią szansą na uratowanie życia - w sytuacji obecności aktywnego strzelca jego celem jest zabicie jak największej liczby ludzi. W takiej sytuacji podjęcie walki może dać jedyną szansę na uratowanie życia lub proś o litość.

II. Bezpośredni kontakt z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą

1. Wykonuj bezwzględnie polecenia napastnika - wszelkie próby oporu mogą być uznane przez napastników jako akt agresji i zakończyć się śmiercią zakładników.
2. Na żądanie terrorystów oddaj im przedmioty osobiste, np. telefon - wszelkie próby oszukania napastników mogą zakończyć się śmiercią osoby oszukującej.
3. Poinformuj, że nie możesz wykonać jakiegoś polecenia - w takim przypadku ewentualne niewykonanie polecenia napastników nie zostanie potraktowane jako próba oporu.

4. Nie patrz terrorystom w oczy, unikaj kontaktu wzrokowego - w takiej sytuacji patrzenie w oczy może zostać uznane za akt prowokacji i agresji.
5. Nigdy nie odwracaj się plecami do napastnika - odwracanie plecami może zostać uznane jako akt agresji czy lekceważenia, utrudnia także orientację w sytuacji.
6. Nie zwracaj na siebie uwagi - niezwracanie na siebie uwagi może zwiększyć szansę na uratowanie życia w przypadku, gdy zamachowcy zdecydują się zabić kogoś dla przykładu.
7. Nie lekceważ napastnika i nie bądź agresywny - brak szacunku i agresja mogą zostać ukarane przez zamachowców.
8. Nie oszukuj terrorysty - oszustwo może zostać potraktowane jako brak szacunku czy agresji i zostać ukarane.
9. Uspokój uczniów, zawsze zwracaj się do nich po imieniu - zwracanie się do uczniów po imieniu pozwala na ich spersonalizowanie, co może spowodować lepsze ich traktowanie przez zamachowców.
10. Poinformuj napastnika o uczniach ze schorzeniami - wiedza ta w konsekwencji obniży agresję ze strony zamachowców wobec dzieci, których zachowanie odstaje od reszty.
11. Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów - każda aktywność podjęta bez zgody zamachowców może zostać potraktowana jako akt oporu czy agresji i w konsekwencji ukarana.
12. Zawsze korzystaj z dobrej woli terrorysty - nigdy nie wiadomo, kiedy kolejny raz będziemy mogli napić się czy zjeść posiłek.

III. Działania antyterrorystyczne podjęte przez Policję

1. Nie uciekaj z miejsca zdarzenia, nie wykonuj gwałtownych ruchów – możesz zostać uznany za terrorystę - policja w trakcie operacji odbijania zakładników nie jest w stanie odróżnić napastników od ofiar.
2. Nie próbuj pomagać służbom ratowniczym, dyskutować z nimi - próba pomocy siłom bezpieczeństwa bez ich wyraźnej zgody czy prośby może zostać potraktowane jako akt agresji.
3. Połóż się na podłodze, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi najlepiej na wysokości głowy - taka pozycja pozwala widzieć ewentualne niebezpieczne narzędzia będące w posiadaniu zamachowców, którzy wtopili się w szeregi zakładników.
4. Słuchaj poleceń i instrukcji grupy antyterrorystycznej, poddawaj się jej działaniom - postawa taka ułatwia działania policji, a także identyfikację zamachowców, którzy próbują się wtopić w szeregi napastników.
5. Nie trzyj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących - tarcie oczu tylko pogarsza skutki użycia gazu łzawiącego.
6. Pytaj o pozwolenie zaopiekowania się swoimi uczniami - wszelkie samowolne działania mogą zostać potraktowane jako akt agresji i mogą utrudnić akcję ratunkową.
7. Odpowiadaj na pytania funkcjonariuszy - policja zbiera kluczowe informacje mające się przyczynić do skutecznej akcji uwolnienia zakładników i identyfikacji zamachowców.
8. Bądź przygotowany na traktowanie ciebie jako potencjalnego terrorysty dopóki twoja tożsamość nie zostanie potwierdzona - w pierwszej fazie operacji odbijania zakładników policja nie jest w stanie odróżnić zakładników od napastników, którzy często próbują się wtopiać w tłum i uciec z miejsca ataku.
9. Po wydaniu polecenia wyjścia – opuść pomieszczenie jak najszybciej, oddal się we wskazanym kierunku - w przypadku interwencji sił bezpieczeństwa należy wykonać polecenia dokładnie tak, jak tego chcą siły interwencyjne.
10. Nie zatrzymuj się dla zabrania rzeczy osobistych, zawsze istnieje ryzyko wybuchu lub pożaru - najważniejsze jest uratowanie życia i zdrowia, a dopiero później ratowanie dóbr materialnych.

PODŁOŻENIE ŁADUNKU WYBUCHOWEGO

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie:

- 1) dyrektor placówki lub w przypadku jego nieobecności wicedyrektor,
- 2) w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.

Sposób prowadzenia ewakuacji:

Ewakuację można przeprowadzić tylko na wyraźną komendę administratora budynku (wyznaczonej osoby odpowiedzialnej za uruchomienie procedury) lub sił interwencyjnych i zgodnie z ich wskazówkami.

I. Otrzymanie informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego	II. Stwierdzenie podejrzanego pakunku
1. Prowadząc rozmowę z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego zapamiętaj jak największą ilość szczegółów.	1. Odizoluj miejsce znajdowania się podejrzanego pakunku.
2. Zapisz natychmiast wszystkie uzyskane lub zapamiętane informacje.	2. Ewakuację można przeprowadzić tylko na wyraźną komendę administratora budynku (wyznaczonej osoby odpowiedzialnej za uruchomienie procedury) lub sił interwencyjnych i zgodnie z ich wskazówkami .
3. Poinformuj niezwłocznie o otrzymaniu zgłoszenia osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury .	3. Okryj pakunek w przypadku stwierdzenia wydobywania się z niego innej substancji (tylko jeżeli czas na to pozwala).
4. Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji .	4. Poinformuj o stwierdzeniu pakunku osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury.
5. Nie używaj telefonu komórkowego - 6. eksplozja ładunku może zostać zainicjowana falami emitowanymi przez telefon komórkowy.	5. Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji.
7. Sprawdź, jeżeli możesz, czy w klasie pozostały przedmioty, które nie należą do jej wyposażenia .	6. Nie używaj telefonu komórkowego - eksplozja ładunku może zostać zainicjowana falami emitowanymi przez telefon komórkowy.
8. Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb.	7. Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb.
9. W miejscu ewakuacji policz wszystkie dzieci i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi.	8. W miejscu ewakuacji policz wszystkie dzieci i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi.
10. Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu.	9. Poinformuj rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu.

WYPADEK SKAŻENIA CHEMICZNEGO LUB BIOLOGICZNEGO SZKOŁY

Osoby odpowiedzialne za zarządzanie:

- 1) dyrektor lub wicedyrektor szkoły,
- 2) w przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.

Sposób prowadzenia ewakuacji:

Ewakuację można przeprowadzić tylko na wyraźną komendę administratora budynku (wyznaczonej osoby odpowiedzialnej za uruchomienie procedury) lub sił interweniujących i zgodnie z ich wskazówkami

I. Szkoła otrzymuje informację o możliwym skażeniu substancją chemiczną/biologiczną - np. telefon o zamiarze ataku.

1. Zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, a osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru.
2. Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby - policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego ataku.
3. W budynku - szkole, zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację.
4. W miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki - maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry.
5. Przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń częsta zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji.
6. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku.
7. Do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych.
8. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

II. Szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte natychmiast lub szybko po jego pojawieniu się.

1. Nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy.
2. Aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem.
3. Pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów.
4. Opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób.
5. Powiadomić osobę odpowiedzialną za zarządzanie kryzysowe w szkole - dyrektora, zastępcę dyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję.

6. Zaalarmować wszystkie osoby przebywające na terenie szkoły i ewakuować je w rejon ewakuacji, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru - rejonów ewakuacji powinno być kilka, znajdujących się w różnych kierunkach od szkoły, gdyż nie znamy kierunku wiatru, z jakiego będzie wiał w czasie przedmiotowego zagrożenia, po ogłoszeniu ewakuacji powiadomić odpowiednie służby - policja, straż pożarna, pogotowie ratunkowe kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia.
7. Jeśli miał miejsce kontakt z substancją, należy: umyć dokładnie ręce wodą i mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją i włożyć do plastikowego worka.
8. Po kontakcie z substancją nie wolno: jeść, pić, palić do czasu uzyskania zgody odpowiednich służb - policja, straż pożarna, wyspecjalizowana jednostka zwalczania skażeń i zakażeń.
9. W obiekcie – budynku, do którego nastąpiła ewakuacja zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację.
10. Sporządzić listę osób, które miały kontakt z podejrzaną substancją albo znalazły się w odległości ok. 5 m od niej. Listę przekazać Policji.
11. w miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki - maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry.
12. Przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środków biologicznego lub chemicznego do wnętrza pomieszczeń - częsta zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji.
13. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku.
14. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

III. Szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte późno, np. gdy pojawiły się objawy reakcji na substancję lub/i ogniska zachorowań.

1. Nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy.
2. Powiadomić osobę odpowiedzialną w szkole za zarządzanie kryzysowe - dyrektora, zastępcę dyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję.
3. przykryć substancję np. kocem, aby zapobiec jej rozprzestrzenianiu się.
4. Pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów.
5. Opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób.
6. Ogłosić alarm i wszystkich uczniów, nauczycieli oraz pracowników znajdujących się bezpośrednio poza budynkiem, a przebywających na terenie szkoły ewakuować do wnętrza szkoły.
7. Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby - policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia.
8. W szkole zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację a budynek szkoły wraz ze wszystkimi obecnymi wewnątrz osobami odizolować od bezpośredniego otoczenia przygotowując się do ewentualnej kwarantanny.
9. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.